

Dnevni avaz: Intervju sa prvim zamjenikom visokog predstavnika Davidom M. Robinsonom

Razgovaraao: Tarik Lazović

Dnevni avaz: Narodna skupština RS donijela je deklaraciju o Ustavnom sudu BiH koju ste kritizirali. Da li je to kršenje Dejtonskog sporazuma ili bi tek moglo biti?

David M. Robinson: Mislim da je ovo drugo bliže. To je politički stav koji još uvijek nema snagu zakona. Mi ćemo sačekati da vidimo šta će se dešavati kada Ustavni sud BiH donese odluku. Ali, nekoliko stvari je izašlo na površinu u ovom slučaju. Koliko se sjećam, baš su vlasti RS tražile da se u izjavu za EU ubacio dio o privrženosti Dejtonu. I mene su uvjeravali kada sam bio u Banja Luci da oni podržavaju Dejton u cijelosti. To ukazuje na značajan nesporazum, jer Dejton nije ala cart jelovnik, sa kojeg uzimate samo ono što vam se sviđa.

Dnevni avaz: Ali, zar ne govore svi o tome da je Dejton prevaziđen, da ga treba mijenjati?

David M. Robinson: Ne mislim da je iko mislio da će Dejtonski sporazum biti skoro nepromijenjen 20 godina poslije potpisivanja. Svi su mislili da će biti više napretka i da ćete biti jače i bliže EU i NATO-u. Ali, eto, dogodilo se. Uvjeren sam da mora postojati određen proces tranzicije. Mislim da postoji konsenzus u zemlji o evroatlanskim integracijama da je EU svima cilj i da Unija sada ima ključnu ulogu u reformama, zajedno sa domaćim političarima. Ali, Dejton ostaje ustavni okvir za ovu zemlju. Ne možete ga gurnuti u stranu. To je zakon ove zemlje i mora se poštovati.

Da, treba ga mijenjati, da, Evropa je budućnost, ali hajdemo napraviti tu tranziciju. Domaći političari to moraju shvatiti početi raditi.

Dnevni avaz: Evropska unija je odustala, pardon, odlučili su odgoditi uvjet provođenja presude "Sejdić-Finci" za kasnije. Hoćete li i vi odustati od ispunjavanja pet ciljeva i dva uvjeta za ukidanje OHR-a i ranije staviti ključ u bravu?

David M. Robinson: Ne vjerujem. Pet ciljeva i dva uvjeta su legitiman put za ovu zemlju. Postoji određeni subjektivni dojam o tome da li ih je zemlja ispunila ili ne. Važno je prepoznati napredak, a ne samo okončan rezultat. Ne mislim da je mudro za međunarodnu zajednicu da samo insistira da se nešto samo lijepo upakuje i preda Evropskoj uniji. Zato ćemo nastaviti raditi sa državom dok ne bude na čvrstom i nepovratnom putu promjena. U međuvremenu, još smo tu.

Dnevni avaz: Još uvijek država nije u takvom stanju da nas možete ostaviti same?

David M. Robinson: To je malo paternalistički pristup. Ostaviti vas same? 30 godina sam u američkoj diplomatiji i čudi me da vidim ljude u BiH koji govore da ovoj zemlji nema spasa, da je izgubljen slučaj. Ali, nije. Ovo je prava država, sa sposobnim ljudima koja može uspjeti. Nije da vam treba "očeva ruka" da vas vodi. Nije to slučaj. Već liderima ove zemlje treba biti osvjetljen jasan put da donesu veoma teške odluke koje će biti neophodne na evropskom putu. Teške će se stvari događati, svima će ih biti teško prihvatiti, ali to je liderstvo.

Naš je posao da lideri ove zemlje shvate kako da to učine i budu nagrađeni. I to je smisao ove evropske inicijative. Nagrada i prije nego se te stvari učine.

Dnevni avaz: Ali, imate još Bonske ovlasti, imate strane sudije u Ustavnom sudu, imate ključne poluge u vlasti...

David M. Robinson: To je tačno i neophodno, jer su institucije premlade. Budimo realni, izlazite iz teškog perioda, a demokratija je teška. Međunarodna saradnja je garancija dok se institucije ne usidre, ne samo u zakonu nego u javnoj percepciji. Da ljudi vjeruju pravnom sistemu. Zato smo potrebni i ne znam koliko će tako biti. 20 godina je dugo, ali ne predugo.

Dnevni avaz: Da li pratite debatu o bh. pravosuđu u javnosti. Slušamo kritike na račun tužitelja, hapse se sudije, da li trebamo mijenjati sistem?

David M. Robinson: Ne bih ulazio u pojedinosti. Važno je da građani imaju osjećaj da proces reforme pravosuđa vodi ka iskrenom, transparentnom pravosuđu i da donose najbolji rezultat. Ako ima korupcije, treba je iskorijeniti. A, ima korupcije svugdje pa i u BiH. Ljudi moraju imati osjećaj dostupnosti tih procesa, da oni koji donose odluke mogu biti odgovorni i prozvani. Zato je vaš posao izuzetno važan. Mediji se trebaju pobrinuti da odluke budu dostupne javnosti u dobru i zlu. Bile dobre ili loše. Tako funkcioniра demokratija.

Dnevni avaz: Ali, nisu svi odgovorni narodu. Recimo, tužitelji ne odgovaraju građanima nego neovisnom tijelu VSTV-u, odnosno samo disciplonskom tužitelju, ali ih pojedince niko ne proziva za nefikasnost, iako imaju veliku autonomiju?

David M. Robinson: Teško je dati pravi odgovor na to pitanje. Poštujem neovisnost pravosuđa. Ali vi ste mediji, pratite šta oni rade i o tome izvještavate. Tako ljudi mogu znati šta oni rade. Građani onda mogu tražiti bolji rezultat za porez koji plaćaju. U demokratiji morate učestvovati, to nije navijački sport. Biti građanin to je težak posao.

Dnevni avaz: Kažete da ih mi pratimo, ali čini se da oni više prate nas. Bilo je u proteklom periodu više upada vlasti u medije, uključujući i "Avaz", koji su izgledali kao pritisak i ocjenjeni kao zastrašivanje. Kako vi to komentirate?

David M. Robinson: Namjerno sam naglasio ulogu medija. Gledajte, pravosudni sistem može legitimno tražiti od medija, ako im je potrebno, neke informacije ili dobiti nalog, dokumente koji su im važni za slučajeve. Mediji imaju posebno mjesto u demokratiji i važno je da vlast prema njima postupa s poštovanjem i da ne odaje dojam da vrši pritisak na njih ili ih proganja. Sve što je zastrašivanje medija je pogrešno. A, vi trebate biti spremni na saradnju. Mediji trebaju biti neovisni i biti u stanju reći što imaju, bez da se neko zbog toga obruši na vas.

Dnevni avaz: Govori se mnogo o korupciji u BiH. Kako biste vi kao građanin postupili da vaš premijer za savjetnika uzme svog prvog rođaka, a i ostale članove svoje porodice imenuje na važne pozicije u državi?

David M. Robinson: Postoje dva principa koje želim pomenuti u tom pogledu. Jedan je da oni koji su na vlasti prave svoj tim i okupe oko sebe ljude sa kojima žele raditi. Ako neko izabere svog prijatelja i ako je on sposoban, dobro. A, drugi je princip sposobnost. Važno je da oni koji obavljaju važne pozicije budu sposobni za njih.

Mora postojati balans negdje između prava da izvršne vlasti da bira saradnike i prava glasača da imaju kompetentne vlasti. Ali, ako je očito favoriziranje, ako je očito kršenje etičkih standarda to treba razotkriti i javno reći, bilo vi ili neko drugi. Da li je to nezakonito, ne znam. Ali, ako nije onda je glupo jer građani neće dobiti vlast kakvu zaslužuju.

Dnevni avaz: Imate veliko iskustvo u pogledu borbe protiv terorizma. Kako komentirate napore koje u tom pogledu čini BiH?

David M. Robinson: Često prijateljima kažem da nema igranja u ozbiljnim pitanjima. Nema sive zone u nekim pitanjima, a terorizam je jedno od takvih. Borba protiv finansiranja terorizma je dio toga. Ova zemlja se mora odlučiti gdje je. Da

li će biti dio borbe protiv terorizma ili ćete biti najslabija karika. Pitanje Moneyvala je uznemirujuće. BiH je možda jedina ili jedna od rijetkih koje je uopće Moneyval prijavio FATF-u. Da li zaista želite biti takvi? Ovdje nema mjesta šali.

To nije pozicija koja vam treba. Kao što smo maloprije spomenuli da RS iz Dejtona želi uzeti samo što im sviđa, i ovdje je slično. Vi ste ili usaglašeni sa priznatim, efikasnim i poštovanim međunarodnim principima borbe protiv nasilnog terorizma ili finansiranja terorizma ili niste. Ne možete u ovom slučaju biti "malo trudni". Ili jeste, ili niste. Sada izgleda kao da su neki odlučili da neće. To je pogrešna strana! Trebali bi biti na pravoj strani. Zato smo rekli vlastima da to urade što prije.

Dnevni avaz: Šta je sa borbom protiv odlaska dobrovoljaca u Irak i Siriju?

David M. Robinson: Znam da u vlastima, u sigurnosnim strukturama imate veoma dobre ljude koji znaju svoj posao, u državi i entitetima. Oni ovo shvaćaju vrlo ozbiljno i odajem im priznanje. Mislim da poduzimaju ono što je potrebno. Teško je pitanje. Svugdje su izvori stranih boraca. Iz SAD su otisle stotine, kao i iz evropskih zemalja. Ono što je važno za BiH da bi se efikasno radili morate biti integrirani i povezani. Policija, vojska obavještajni sektor, i javna djelatnost moraju raditi zajedno. I nama je u SAD to teško, ali to je ključ.

Dnevni avaz: Da li je BiH posebno interesantna ili rizična zemlja u pogledu nasilnog ekstremizma?

David M. Robinson: Ne mislim da je tako. Ono što bih volio jeste da više Amerikanca i ljudi iz zapadne Evrope doživi BiH i vidi na ulicama relativnu harmoniju različitosti. Mnogi imaju pogrešnu sliku islama. Toga nema ovdje. Ovdje je sekularni, moderni islam, vjera kao i katoličanstvo i svaka druga. Nema ništa što vas čini većom prijetnjom od bilo koje

druge države. Slabost institucija čini da je teža borba sa ovim kao i drugim pitanjima. Recimo, nešto što je iritantno za SAD i njene institucije, može biti fatalno za ovu zemlju, jer njezine institucije nisu dovoljno razvijene. Mi, SAD, možemo podnijeti pritisak, ali mnoge institucije u BiH su u krhkom stanju i mali pritisak može napraviti veliki problem.